

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. XVI. De Menapiis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

nempe Condruſos, Segnos, Cærāſos, atque Pæmanos, omneis incoluiſſe inter Eburones ac Treviros. Limites igitur quatuor his in univerſum fuerunt: ab meridie iidem, qui Trevis ab ſeptemtrione: à ſeptemtrione iidem, qui Eburonibus à meridie: ab ortu ſolis, Rhenus; ultra quem Ubii: ab occaſu Moſa; citra quem Nervii. Regiones nunc comprehenduntur his finibus iſtæ: Colonienſis agri pars; quæ opida *Cronenburg, Blankenheim, Arenberg, Hühnen Königsfeld, Briſich, Zinſich, Meckum, Rheinbach*: Juliacenſis ducatus pars exigua, circa opida *Münſtereifel, Gemünde, Monjou*: Limburgienſis ducatus pars ferè dimidia, meridionalis, ubi ipſum Limburgium: è Luceburgienſi ducatu, opida *Durbuy, Marche, Rochefort*: è Leodiacenſi agro, opida *Huy & Chinay*, item vicus *Spaa*, cum fonte acidulo: comitatus Namurcenſis dimidia pars, ad dextram Moſæ ripam; ubi opidum *Dinant*. At ſi quis fortè, nimis anguſtum terræ ſpatium tot populis me tribuiſſe, arbitretur; is meminerit, univerſos conjunctim cum Eburonibus, ſatis latos, ut ſuprà oſtenſum, ſineis incolentibus, numerum armatorum XL millium confeciſſe; quum uni Bellovacii nullia obtulerint LX, Sueſſiones L, totidemque Nervii, Aduatici XXIIX.

Jam verò quo ordine ſinguli inter ſe juncti fuerint, haud expeditum dictum eſt. Condruſos tamen Rheni ripam coluiſſe, haud obſcurè indicat Cæſar comment. IV; ubi Uſipetes Tenchtherosque, Germanos Transrhenanos, trajecto amne, Menapiorum primò ſineis occupariſſe narrat: dein, *miſſas, ait, legationes à nonnullis Gallix Belgicæ civitatibus ad Germanos; invitatosque eos, uti ab Rheno diſcederent; omniaque, quæ poſtularent ab ſe, fore parata. quæ ſpe adductos Germanos, latius jam vagatos, & in ſineis Eburonum, & Condruſorum, qui erant Trevirorum clientes, perveniſſe*: ubi etiam prælio fuſos fuiſſe, haud procul Moſellæ confluente, in confinio Trevirorum, ſuprà oſtenſum eſt. Porro Condruſis verſus occidentem ſolem conjunctos fuiſſe Segnos, ex eo colligere liquidum eſt, quòd comment. V I, utrique unus in commune legatos ad Cæſarem miſerunt, ſeſe de bello Eburonico excuſatum. Reliqui igitur Cærāſi & Pæmani, inter Segnos Moſamque amnem erunt locandi.

Ceterum exiguæ ſingulorum quum forent civitates, atque invalidæ; in finitimorum clientelam fidemque ſeſe dederunt. Condruſos in Trevirorum fuiſſe clientelâ, ſuprà è Cæſare intellectum eſt. in eâdem egiſſe & Segnos, Condruſorum vicinos, inde fit maximè credibile, quòd & ipſi unâ cum Condruſis à bello Eburonico abſtinuere. in quo haud dubiè parteis ſuas habuere Cærāſi ac Pæmani; quia legatos ad Cæſarem unâ cum illis non miſerunt. Atque hinc etiam conjeceim, non in Trevirorum, ſed Eburonum eos fuiſſe clientelâ.

C A P. XVI.

De MENAPIIS.

EBURONIBUS à ſeptemtrione continuabantur MENAPII. Cæſar comment. VII *Erant Menapii propinqui Eburonum finibus. Germanici fuiſſe generis, indicat ſitus inter Rhenum & Scaldem. quidpe Plinius lib. IV, cap. XIII, Totum, inquit, hoc mare, à Cimbrorum promontorio ad Scaldin uſq; ſturvium, Germanicæ accollunt gentes.* Limitem igitur à meridie, primò eundem habuere, quem Eburones à ſeptemtrione, ad opidum uſque *Dieſt*. hinc verò *Demerâ & Rupellâ* amnibus, ad confluentem uſque *Scaldis*, ab Atuaticis ſeparabantur: quos circa *Læven, Bruſſel, Nivelles, & Gemblours* opida, coluiſſe, infra oſtendetur. Eodem commentario: *Cæſar, quum undique bellum parari videret, Nervios, Atuaticos, ac Menapios, adjunctis Cisrhenanis omnibus Germanis, eſſe in armis; maturius ſibi de bello cogitandum putavit.* Et poſteâ, confecto bello Eburonico: *Partito exercitu, T. Labienum, cum legionibus III, ad oceanum verſus, in eas parteis, quæ Menapios attingunt, proſciſci jubet: C. Trebonium, cum pari legionum numero, ad eam regionem, quæ Atuaticis adjacet, depopulandam mittit. ipſe, cum reliquis III, ad flumen Scaldem, quod inſluit in Moſam, extremasque Arduennæ parteis, ire conſtituit; quòd cum paucis equitibus proſectum Ambiorigem audiebat.* Partes illæ, oceanum Menapiosque attingentes, ſunt nunc *Selandorum inſulæ*: regio verò Atuaticis adjacens, fuit *Morinorum*, nunc *Flandriæ* pars litoralis; & extremæ *Arduennæ* ſilvæ partes ad *Scaldem* flumen, quas Cæſar intellexit, fuerunt juxta opida *Condè & Valenchiennes*, in Nerviorum finibus: ut ſingula ſuo loco ſuſius explicabuntur. Igitur recto ordine à Cæſare junguntur dicti populi; primi ſcilicet *inſulani*, dein *Menapii, Morini, Atuatici, Nervii*. Alia argumentatio de Atuaticis eſſe poteſt hoc modo: Quia Menapiis finitimi fuerunt Eburones, juxta terminos ſuprà deſcriptos; his verò ad *Demeram* flumen propinqui *Atuatici*, ut antè demonſtratum; iterum *Menapii Morini*, ut mox oſtendam: neceſ-

& inter Mosam ac Rhenum Menapios, cum opido eorum *Castello*: quum tamen *Castellum* cis Mosam situm; & Menapii trans id flumen jam inde ab Augusti principatu prorsus nulli fuerint: ut infra ostendetur.

Ceterum dictis finibus regiones nunc comprehenduntur istæ: Brabantia major pars; inter Mosam & Demeram Scaldemque amneis ac Selandiam sita; ex Hollandia proximis finibus, duo opida, *Sevenbergen*, & *S. Gertrudenberg*: Geldria ac Clivia partes Cirsrhena-
næ: Colonienfis agri cis Rhenum portio, in qua opida, *Ordinigen*, *Nis*, *Suns*: ducatus item Juliacenfis pars, in qua opida, *Brugge*, *Gladbeke*, *Dalen*, *Wassenberg*, *Heinsberg*.

At ne quis forte miretur, tam latos me adsignare fincis Menapiis, qui ad commune
10 Belgarum adversus Romanos bellum, xvii haud amplius contribuerunt millia armatorum, quum interim quinque illæ nationes, Germani uno nomine dictæ, haud majore spatio incolentes, millia confecerint xli; & uni Aduatici multo minore spatio, xxix: notandum est, omnem hanc inter Scaldem Mosamque regionem omnino esse sterilem, nullam re nisi perpetuo ericeto copiosam; quæ hodieque causa, cur malignius infrequentiusque colatur, quam reliquæ circumquaque regiones. Nec tamen ego nescius sum, *Ambivaritis*, qui semel apud Cæsarem, in comment. iv, leguntur populi, partem horum finium à plerisque hujus sæculi geographis tribui, circa Antverpianam urbem: quam & ipsam ex eorum nomine sic adpellatam arbitrantur. Verum horum errorem commodè uti convellam, verba auctoris integra adducam. De Usipetibus, ac Tendetis Germanis loquitur;
20 quos tandem in Condusorum finibus, haud procul Mosellæ confluentibus, prælio superavit. *Legati hæc se ad suos relaturos dixerunt; & re deliberatâ, post diem tertium ad Cæsarem reversuros. interea ne propius se castra moveret, petierunt. Ne id quidem Cæsar ab se impetrari posse dixit. cognoverat enim, magnam partem equitatus ab iis, aliquot diebus antè, prædandi frumentandique causâ ad Ambivaritos trans Mosam missam. hos expectari equiteis, atque ejus rei causâ moram interponi arbitratur.* Heic ego primùm miror, quinam isti fuerint AMBIVARITI, nusquam aliàs, neque cuiquam alii auctori, neque ipsi Cæsari, in tam crebris per has oras bellis, memorati; ne in communi quidem illâ Belgarum conspiratione: à qua ipsi in medio reliquorum (si circa Antverpianam fuisse credas) immunes esse haudquaquam potuerunt. Comment. vii, qui leguntur *Ambivareti*, planè alii sunt. sic enim illic: *Galli imperant Aeduis, atque eorum clientibus, Segusianis, Ambivaretiis, Aulerceis, Brannovicibus, millia xxxv: parem numerum Arvernus, adjunctis Eleutheris, Cadurcis, Gabalis, Velaunis, qui sub imperio Arvernorum esse consueverunt.* Hi omnes longè à Belgicâ Cæsaris diffini. Apud Orofium quoque lib. vi, cap. v, ex Cæsaris commentario 111 hæc transcripta: *Socios sibi ad id bellum Ossimios, Lexovios, Nannetes, Ambivaritos, Morinos, Diablintres, & Menapios adsciscunt.* At Cæsaris exemplaria pro falsis his *Ambivaritis* habent *Ambialites*; & nonnulla, *Ambilates*. Tum mirari satis nequeo, quidnam dicti Germani magnam equitatus partem frumentandi causâ miserint in regionem omnino sterilem ac desertam, unoque ac perpetuo ericeto horridam; omniumque rerum egenam. Quapropter malo obscuros istos, & nemini aliàs in provinciâ tam celebri cognitos *Ambivaritos* vertere
40 in nobilissimos *Aduaticos*. horum quidpe agri, quæ reliqua Brabantia pars ad lævam Demeræ sternitur ripam, sunt fertilissimi.

Ceterò magnis silvis fincis Menapiorum fuisse impeditos, paludibusque invios; jam antè è tertio Cæsaris commentario intelleximus. de iisdem iterum comment. vi: *Erant Menapii propinqui Eburonum finibus, perpetuis paludibus, silvisque muniti.* De silvis his plura dicentur infra, in descriptione Arduennæ silvæ. paludum nunc maxima est in Brabantia Geldriaque confinio, vulgari vocabulo *de Peele* dicta. præter hanc aliæ duæ, haud minori longitudine, Mosam inter Rhenumque, *het Veen*, & *de Klyt*. Strabonis heic notandus est ingens error, qui quum modò dicta apud Cæsarem (ex cujus commentariis ferè omnia de his oris sumit) legeret de Menapiis; prætereaque audiret, Rheni partem suo
50 tempore, sub Tiberii imperio, per Drusi fossam & Isalam amnem in ingenteis effundi lacus; neutrum rectè percipiens. sic tradidit lib. iv: *Τηνίποις ἢ σωεχῆς Νεπίοι, ἃ τῶν Γερμανικῶν ἐστὶν ἡ πλεονεχὴς δὲ Μενάπιοι, ἃ ἐν Βολάνῃ ἐκείνῃ τῇ περὶ τὴν καλοικύριον ἀλὴν ἐστὶν ὄρυμνός. Id est: Treviris contermini sunt Nervii, & ipsi Germanica gens. ultimi sunt Menapii, ex utroque latere ostiorum fluminis Rheni paludeis accolentes, atque saltus. Quod omninò falsum. nam in medio ostiorum Rheni. Batavi tenuère insulam Rheni: ab occasu æstivo ultimi fuère Toxandri: ab ortu, trans Rhenum, proximum jam Germaniæ solum coluerunt Frisii, gens magna: ut infra pluribus quaesitissimisque probabitur argumentis. Strabonem in errore istum præcipitem egit ea maximè ratio, quòd Cæsar tradit, Menapios trans Rhe-*

num quoque ædificia ac possessiones habuisse. quas ille à divortio ejus amnis ad ostia usque & oceanum protulit.

Notaveram in commentario de Rheno ostiis suprâ dictum chorographum; qui in antiquitatibus suis Amsterodamensibus urbem Amsterodamum ex hoc Strabonis loco in Menapiis statuerat. ille tamen geminum hunc errorem, Strabonis simul atque suum, defendere in disceptationibus chorographicis aucter atque strenuè perrexit. Maximum ejus argumentum est in distinctione temporum; quibus fortè gentium migrationes factæ inter Cæsaris ac Plinii Tacitique ætates. Haud absurdè mehercules. modò auctoris aliqujus, si non disertum testimonium, verba tamen quædam attulisset, quæ conjecturâ quædam levissimâ eò trahi possent. Tacitus, historiar. lib. iv, & item in libro de Germa-¹⁰ niâ, disertissimis, quæ suo loco inspiciemus, testatur verbis, Batavos, ex Cattis advenientes, insulam Rheni, & extrema Gallicæ oræ, quæ erat inter Rhenum & Mosam, occupasse. quod, ante Cæsaris ætatem factum, constat. Quæro igitur, quomodò Menapiorum fines, qui Mosâ flumine à Batavis determinabantur, tam longo intervallo, post Batavos tandem, trans Rhenum resurrexerint? Nempe à divortio Rheni, respondet chorographus, Velaviam eos tunc tenuisse, & Gojelandiam, & Amsterodamensem agrum, ad oceanum usque & Rheni ostium: uti hoc pacto veluti in sinu concluderint agros Batavorum. Sed ignorat ille, Velaviam fuisse tunc temporis *Marforum*: quorum pars, Augusto Romæ imperitante, à Rheno in interiora Germaniæ profugerunt; pars Drusi fossâ in dictâ Velaviâ inclusi, *Marfaci* dicti sunt: quod suo loco ostendam. At jam ipse chorographus,²⁰ in disceptationibus suis, ex meâ sententiâ, quam in dicto commentario de Rheni alveis ostiisque adserui, Marfacis Velaviam concessit. Itaque quum jam ipse videret, agrum Menapiis in Gojelandiâ, aut circa Amsterodamum, & medium Rheni alveum ostiumque dari nullum posse; haud dubitavit, in iisdem disceptationibus suis, eos inde statim reducere ad citimum alveum, qui Vahales vocatur, ac Mosæ immenso ore in oceanum effunditur. Satisque novam hanc suam sententiam se firmaturum putavit hisce Cæsaris verbis, ex comment. vi adductis: *Cæsar T. Labienum cum legionibus tribus ad oceanum versus in eas parteis, quæ Menapios attingunt, proficisci jubet. Ubi jam bis iterum ab eo satis longè aberratum. primò, quia nullum hinc necessarium argumentum de Vahale, seu Mosæ ostio; quum Menapii etiam apud Scaldem insulis illis fuerint contermini: à quo tamen flumi-³⁰ ne satis longè Rheni ostia absunt. deinde non meminit, Tacitum, ut antè dictum, non modò utramque Vahalis, sed Mosæ etiam dextram ripam unis Batavis tribuere. Sed ubi hoc quoque parum firmum esse vidit; factas esse inter Strabonis Tacitique ætateis migrationes harum gentium, credere nos sine ullo documento postulat. At Tacitus, non suo demum ævo Batavos ait Rheni insulam & oram Gallicæ ripæ tenuisse, sed jam ab initio occupasse. Heic igitur jam iterum erratum. Verùm qui omnes Strabonis circa has oras errores defendere ac tueri studuit, id nos docuisset vellem, quâ ratione & quâ arte à Rheni ostiis Cantium Britanniæ promontorium conspiciatur; quod & ipsum tradit eodem loco Strabo. Qui equidem error inde ei natus, quòd Menapios Morinis conterminos esse compererat: Menapios ad Rhenum usque pertinere, Morinos ad fretum Gallicum: à⁴⁰ quibus in Britanniam navigaturi solvebant. utrorumque finis adeò coarctavit, uti crederit à Rheni ostiis & à Menapiis Britanniam prospici. Verba ejus, lib. iv, hæc sunt: πρόκειται δὲ ἡ Βρετανικὴ ἢ Ρῆως ἐρητύθεν, ὥστε καθ' ἑαυτὴν τὸ Κάλιον ἄκρον. τῆς δὲ δὸπρὸ τῆς Ρῆως πύλων ἀναγομένης οὐκ ὀπίσθεν τῶν ἐπιβαλῶν ὁ πᾶσις ἐστιν, ἀλλὰ δὸπρὸ τῶν ὁμορῶν τῆς Μενάπιοις Μοελῶν παρ' οἷς ἐστὶ τὸ Ἴον, ὃ ἐκ τῆς Καπυλασθαμῆ καὶ Καρὸ θηδὸς, ἀφ' οὗ εἰς τὴν Ἰθίον. hoc est: *Ob-* *jecta Britannia Rheno haud longo intervallo; ita, uti etiam Cantium promontorium conspici possit.* *At qui à Rheni partibus trajiciunt, non ab ipsis solvunt amnis ostiis: sed à Morinis, Menapio-* *rum conterminis: apud quos Itium est; quo divus Cæsar usus est navali, in insulam transmittens.* En; quid heic tibi, superstitione auctorum venerator, mentis est? Errasse videtur Strabo, nec ne? Cantium prospicere tu queas ab Rheni ostiis? an non hæc tam longè ab Itio⁵⁰ portu, qui nunc Bononiensis est, distita sunt, uti, qui illic consistunt, circa Rheni ostia versari dici nequeant? I nunc, & errores auctorum variis tuis erroribus tueri, vel, quod facis, nos omnes ludere perge. Circa omnia quum te ubique torqueas, numquàm tamen, vel rarò admodum, certi aliquid concludis; sed sæpius excusatiunculis uteris: quod disputantem philosophum minimè decebat. Francorum origines quum editurias; spero te Sigambros quoque ex ejusdem Strabonis sententiâ ad oceanum collocaturum. Ab Itio promontorio, quod in Morinis erat, prospici Cantium promontorium, acceperat Strabo; Morinos item conterminos esse Menapiis, & hos Rheno: unde ille per errorem postea*

postea putavit, à Rheno Britanniam conspici. Appianus in Hispanicis, Hispaniam à Britannia dimidii diei navigatione abesse, tradit. An hoc etiam chorographus noster (si quando eò usque animum atque curas extra provinciam suam extenderit) tueri ausit? Haud puto. Et ipsum Appianum de trajectu ex Gallia in Britanniam, qui fieri solebat inter Gessoriacum, sive Bononiam & Rutupias, id audivisse omnino persuasum habeo: quod postea per summum errorem tribuit trajectui inter Hispaniam & Britanniam. Verùm de Britannia à Rheno prospectu, infra in Batavis, cap. xxx, pluribus examinabo chorographum nostrum. Hactenus veros Menapiis vindicasse finis sufficiat.

Opida, Cæsaris ævo, nulla habuisse arbitror. sic quidpe ipse comment. iv: *Titurius*
 10 *& L. Cotta, legati, qui in Menapiorum finis legiones duxerant, omnibus eorum agris vastatis, frumentis succisis, ædificiisque incensis; quòd Menapii omnes se in densissimas silvas abdiderant; ad Cæsarem se receperunt.* item comment. vi: *Ipse, cum legionibus expeditis v, in Menapios proficiscitur. Illi, nullà coactâ manu, loci præsidio freti, in silvas paludeisque confugiunt, suaque eòdem conferunt. Cæsar, partitis copiis cum C. Fabio legato, & M. Crasso quaestore, celeriterque effectis pontibus, adiit tripartitò: ædificia vicisque incendit; magno pecoris atque hominum numero peritur. Ubi nihil de opidis, vel castellis, in quæ, contra Cæsaris arma sese defensuri, confugerint; aut quæ Cæsar, unâ cum reliquis ædificiis vicisque, exusserit. Sic item in fine comment. iii; à Cæsare petiti in eadem silvas ac paludeis se suaque omnia contulerunt. sic comment. iv, Ulsipetes atque Tencheri, Rhenum transgressi, omnibus eorum ædificiis occupa-*

20 *tis, reliquam partem hiemis se eorum copiis aluerunt.*

Post Cæsaris tempora quæ opida seu loca munita habuerint, dispiciendum est. Horum prima ipsos condidisse Romanos reperio. sic namque Florus lib. iv, cap. ultimo, de Druso, in Augusti principatu has oras regente, loquens: *In tutelam provinciarum, præsidia atque custodias ubique disposuit; per Mosam flumen, per Albim, per Visurgim. nam per Rheni ripam quinquaginta amplius castella direxit.* Ex horum numero fuisse apud Mosam id, quod καστὸν Μενάπιων, CASTELLUM MENAPIORUM, refert Ptolemæus, haud dubium est: quamvis is Menapios intra Mosam Rhenumque falsò concludat. Omnia Drusi castella in ceterioribus fuisse annium ripis, certum est. sic quidpe ratio fieri postulabat; uti custodiæ essent provinciis contra hosteis trajicienteis. Hodie in lævâ Mosæ ripâ vicus est, seu exitum opidum cum arce, vulgò *Kessel* dictus. quem antiquum esse *Menapiorum Castellum*, nomen simul ac situs in ripâ indicant. De nomine ne quid dubitari possit, paria sunt exempla, in Morinorum Castello, quod nunc in Flandriâ est *Cassel op den berch*; & in Chattorum Castello, quod nunc princeps Hassorum opidum cum arce, *Cassel*. Marcellinus lib. xvi i, de Juliano Cæsare, Francos ultra Mosam ejiciente: *Cunctis igitur ex voto currentibus, studio pervigili propeans, modis omnibus utilitatem fundare provinciarum: munimenta tria, rectâ serie superciliis imposita fluminis Mosæ, subversa dudum obstinatione barbaricâ, reparare pro tempore cogitabat. & illico sunt instaurata.* In his primum quoque illud fuisse *Menapiorum castellum*, quod unicum in Menapiis refert Ptolemæus, haud dubium est. Apud Aethicum in cosmographiâ dicitur gentis vocabulo MENAPUM. Tabula itineraria iter ab Atuacâ Tungrorum ad Noviomagum, Vahali impositum, sic describit:

<i>Atuaca</i>	
<i>Feresne</i>	XVI.
<i>Catualium</i>	XIIII.
<i>Blariaco</i>	XII.
<i>Cenelum</i>	XXII.
<i>Noviomagi</i>	III.

Romanorum itinera per castra plerumque legionum, cohortium, & alarum duxisse, patet passim ex historiis, atque itinerariis. Ab Atuacâ Tungrorum ad Noviomagum iter, inflexo pusillùm cursu, rectè propter lævam Mosæ ripam per dicta munimenta fuit actum.
 50 BLARIA CUM hodie est vicus ad Mosam, vulgò *Blerick* dictus. ab hoc ad opidum *Tongeren* XLII circiter sunt millia passuum; ut rectè tabula refert. Fuisse hoc unum ex Drusi castellis, vel saltem ex tribus illis munimentis à Juliano, Francis ejectis, reparatis, maximè credibile. A Blariaco Atuacâ versus primum occurrit, post XII millia passuum, *Catualium*. quod spatium haud malè congruebat vico *Buggenum* ex adverso confluentium Roræ; ni suspicarer, vocabulum id unâ cum millium numero esse corruptum. quidpe *Castellum Menapiorum* auctoris tabulæ ævo exstitisse dubitari non potest, quando nunc etiam nomen id eodem situ durat. Si exstitit; certè per hoc quoque Romanorum iter actum fuit. locus autem

in Menapiis quum præcipuus fuerit; quod ex Ptolemæo perspicitur: maximè credibile est, hunc etiam ab auctore tabulæ in hoc itinere fuisse memoratum. Proinde ego vocem istam *Catualium*, in vocabulum *Castellum*, XII verò millia passuum in VI vel VII corrigere ausim.

FERESNE vocabulum, quod est inter Castellum & Atuacam, planè mendosum esse videtur. idèoque situs ei assignari certus haud facilè potest. Quòd si tamen numero XVI millium, quæ hinc Atuacam numerantur, VI illa millia addas, quæ à Castello abstuli; poterit is locus nunc esse *Maseyck*, opidum hodièque antiquitatem suam præ se ferens.

Ceuelum jam ultra Mosam fuit situm, extra Menapiorum fincis, nam post Cæsaris ætatem, in Augusti principatu, Gugerni, Transrhenanus populus, in partem finium Menapiorum, Mosam inter ac Rhenum, fuere locati; ut infra ostendetur.

Ceterò Divæus, in antiquitatibus Belgicis, testatur, archiva cœnobiorum Gandensium, & item leges Caroli Magni, ab Ansegiso monacho collectas, pagi meminisse MENAPISCI, inter Scaldem & Morinorum fincis, ubi fossa Flandros à Tervanensibus ructur, siti. Hæc inspicere mihi non licuit. iudicio tamen tanti viri confido. Ceterum, potuerunt reliquæ Menapiorum, Francis & Saxonibus Rhenum & proxima perumpentibus, huc concessisse.

C A P. XVII.

De U B I I S.

UBII, Transrhenana Julii Cæsaris ævo gens, eam amnis ripam in Germaniâ coluere, quæ inter Magontiacum & Coloniâ porrigitur. Postea verò à M. Agrippâ, Octavio Augusto principatum Romanorum obtinente, in Galliam transducti sunt; ut auctor est Tacitus, annal. XII: *Agrippina, quo vim suam sociis quoque nationibus ostentaret, in opidum Ubiorum, in quo genita erat, veteranos coloniamque deduci imperat: cui nomen inditum ex vocabulo ejus. Ac fortè acciderat, ut eam gentem, Rheno transgressam, avus Agrippa in fidem reciperet.* Item Strabo lib. IV: *Πέραν δὲ ὤκων Οὐβίοι, καὶ τὴν τὴν ἑς μεταρῶν ἄ γελίπας ἰσώτες εἰς τὴν εὐρὴν τὴν ἑλῶν.* id est: *Trans amnem verò incolebant Ubii, juxta hanc regionem: quos Agrippa haud invitos traduxit in citeriorem Rheni ripam.* Quâ occasione, aut quâ de causâ traducti fuerint, apud neminem auctorum adnotatum reperio. conjectatione tamen indagari posse puto. Bello à Romanis victos, aut petitos, nemo facilè ostenderit. nam & Svetonius, in Octavio Augusto, bella ductu ejus vel auspiciis confecta, nationesque devictas enumerans; ex Germanis *Suevos & Sicambros sese dedentes in Galliam traduxisse memorat*: de Ubii autem ne verbum quidem. E diverso, amicitiam eos cum Cæsare fecisse, quum Galliam is pacaret, in hujus inventio commentariis. quam cum ceteris postea quoque perpetuò coluisse Romanis, donec Rhenum traducerentur, lubens crediderit, quisquis causam in eundem amicitiam cognoverit. Cæsar igitur, comment. IV: *Vnâ ex parte, inquit, à Suevis circiter millia passuum c. agri vacare dicuntur. ad alteram partem succedunt Ubii: quorum fuit civitas ampla atque florens, ut est captus Germanorum; & paullo, qui sunt ejusdem generis, etiam ceteris humaniores; propterea, quòd Rhenum attingunt: multique ad eos mercatores ventitant; & ipsi propter propinquitatem Gallicis sunt moribus assuefacti. Hos, quum Suevi, multis sæpè bellis experti, propter amplitudinem gravitatemque civitatis, finibus expellere non potuissent: tamen vēctigales sibi fecerunt, ac multo humiliores infirmioresque redegerunt.* Et eodem comment. postea: *Ubii autem, qui uni ex Transrhenanis ad Cæsarem legatos miserant, amicitiam fecerant, obsides dederant, magnoperè orabant, ut sibi auxilium ferret; quòd graviter ab Suevis premerentur: vel, si id facere occupationibus populi Romani prohiberetur, exercitum modò Rhenum transportaret. id sibi auxilium spemque reliqui temporis satis futurum.* En; amicitiam petierunt à Romanis, uti eorum armis adversus Suevos (Cattos esse aliorum auctorum, suo loco docebitur) defenderentur. Tacitus in libro de Germaniâ: *Ubii quidem, quamquam Romana colonia esse meruerint, ac libentiùs Agrippinenses conditoris sui nomine vocentur; origine non erubescunt. transgressi olim, & experimento fidei super ipsam Rheni ripam collocati, ut arcerent, non ut custodirentur.* Experimento, inquit, fidei: quòd factum, dum ulteriorem adhuc ripam colerent. nempe id est, quòd antè dixi; postquam Cæsar amicitiam cum iis fecit, perpetuò eos in amicitiam ac fide populi Romani perstitisse, donec Rhenum transducerentur. De Suevis istis sic Cæsar, eodem commentario, paullo antè: *Suevorum gens est longè maxima, & bellicosissima Germanorum. quem sequutus Strabo, lib. IV. penè in eadem verba sic ait: Πάσης δὲ τῆς ἑσπερίας τῆς εἰς τὴν ἑλῶν κατὰ τὸν ὄριον τῆς Γερμανίας, καὶ διὰ τὴν καὶ τὴν ἑσπερίαν τῆς ἑλῶν.* id est: *Omnem*